

Το Απίθανο Συμβόλαιο: Η Τυραννία της Αποπληρωμής του Χρέους

Υπάρχουν δύο τρόποι για να κατακτήσεις και να υποδουλώσεις ένα έθνος. 'Ο ένας είναι με το ξίφος. Ο άλλος είναι με το χρέος. Η κατάκτηση με το χρέος λαμβάνει χώρα σιωπηλώς και παρασκηνακά, *εμπαιζοντας* το λαό με δέλεαρ την ανάπτυξη και τη σωτηρία του από τα δεινά της μιζέριας λόγω έλλειψης κεφαλαίων. Αρχικά, στην επιφάνεια τίποτε δεν αλλάζει στο ρυθμό ζωής. Αλλά, η χώρα είναι υπό νέα διοίκηση και ο φόρος *υποτέλειας*, ο τόκος, δεν είναι ακόμη αισθητός.

Οι δανειστές παρουσιάζονται ως σωτήρες της χώρας χρησιμοποιώντας ωραία λόγια και ήπιες εκφράσεις, μιλούν για «αμοιβαία επωφελή συνεργασία» και «φιλική προς την ανάπτυξη» παροχή δανείων. Εκπέμπουν μηνύματα αισιοδοξίας στον ταλαιπωρημένο λαό, παίζοντας με τις λέξεις: βαπτίζουν τα επαχθή δάνεια σε «βοήθεια», τη λιτότητα σε «δημοσιονομική προσαρμογή» και την τοκογλυφία σε «αλληλεγγύη.» Οι προθέσεις τους εμφανίζονται φιλικές, ότι επιτελούν με το πρόγραμμα «μεταρρυθμίσεων» ένα *κοινωνοφελές* έργο και *συμπάσχουν* στα προβλήματα μιας εξαθλιωνόμενης κοινωνίας που μαστιζείται από την ανεργία. Πρέπει όμως να γίνουν θυσίες, προς το παρόν τονίζουν, για τη βιωσιμότητα και τη *σωτηρία* της χώρας στο μέλλον. Έτσι, ο λαός αισθάνεται ανακούφιση και θεωρεί ότι είναι οι ευεργέτες του, ενώ είναι οι δυνάστες του.

Η κατάκτηση ενός έθνους με το ξίφος έχει το μεγάλο μειονέκτημα ότι ο εχθρός είναι *ορατός* και ο λαός για να ανακτήσει την πολυπόθητη ελευθερία του ενδέχεται να εξεγερθεί. Έτσι, απαιτείται να επιβληθεί συνεχιζόμενη άσκηση στρατιωτικής επιτήρησης και βίας. Και ενδεχομένως καταστολής ενός ξεσηκωμού από τις δυνάμεις κατοχής, πρακτική που έρχεται σε μετωπική σύγκρουση με το δόγμα της Νέας Τάξης (New Order) πραγμάτων. Το νέο δόγμα έκανε την εμφάνισή του το 1991 - μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού - υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτό προωθεί την ιδέα της παγκόσμιας διακυβέρνησης των εθνών μέσω της παγκοσμιοποίησης των αγορών, *laissez faire - laissez passé*, και του ελέγχου του νομίσματος με την έκδοση ενός κοινού νομίσματος από υπέρ-εθνικές κεντρικές τράπεζες.

Το πρόβλημα με το θεσμό του *κοινού νομίσματος* και την έκδοσή του από το μονοπώλιο του χρήματος, την υπέρ-εθνική τράπεζα, όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), είναι ότι κάθε κράτος-μέλος απεμπολεί με την ένταξη το δικαίωμα της έκδοσης εθνικού νομίσματος, τη νομισματική πολιτική και μαζί τμήμα της εθνικής του κυριαρχίας. Το αίτιον, το κράτος πρέπει τώρα το χρήμα να το δανειστεί με επιβάρυνση τόκου από το μονοπώλιο του χρήματος την ΕΚΤ, με όρους που ορίζει, αφού αυτή καθορίζει την νομισματική πολιτική και όχι το ίδιο το κράτος - έθνος. Το *παράδοξο* είναι ότι η ΕΚΤ το χρήμα που χορηγεί με τόκο στα κράτη-μέλη το δημιουργεί από το *τίποτε* από «ζεστό αέρα», δεν υπάρχει *κάλυμμα* χρυσού κι αργύρου, είναι μια λογιστική εγγραφή που απορρέει από το *νομικό* δικαίωμα να δημιουργεί χρήμα. Υπάρχουν χρεόγραφα, και εάν δεν υπήρχαν, δεν θα υπήρχε καθόλου χρήμα στο νομισματικό μας σύστημα.

Ωστόσο, όταν ένα κράτος έχει υιοθετήσει ένα νομισματικό σύστημα στο οποίο το χρήμα για να τεθεί σε κυκλοφορία δημιουργείται *αναγκαία* από χρέος μέσω *χορήγησης πιστώσεων* από ιδιωτικές τράπεζες,¹ τότε ανακύπτει ένα μεγάλο πρόβλημα δυσλειτουργίας. Τα δάνεια πρέπει να αποπληρωθούν μαζί κι οι τόκοι από όλους τους φορείς της οικονομίας, το δημόσιο, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Οι τράπεζες όμως χορηγούν από το *τίποτε* μόνο την πίστωση με

¹ Η επεξήγηση της δημιουργίας του σύγχρονου Χρήματος από το Χρέος, δίδεται στο δοκίμιο « Το Παιχνίδι Προπετάσματος Καπνού και Καθρεπτών», 8 Μαΐου 2015, <https://spiros26.wordpress.com>

την αμφίεση «κεφάλαιο», που συνιστά το «δάνειο», απαιτούν όμως να πληρωθούν και οι τόκοι περιοδικά, οι οποίοι δεν έχουν δημιουργηθεί ως χρήμα. Είναι φανερό το τρομερό αδιέξοδο των δανειοληπτών, καθώς το καρτέλ των ιδιωτικών τραπεζών στέλνει έξω στον σκληρό κόσμο όλους τους φορείς να παλέψουν ο ένας εναντίον του άλλου, σε ένα άγριο πόλεμο, όπως τον περιγράφει ο Thomas Hobbes στο *Leviathan* «πόλεμος εναντίον όλων», να φέρουν πίσω τα χρήματα των τόκων που δεν υπάρχουν στην οικονομία, απλώς αποτελούν την αμοιβή των δανειστών.

Αυτό είναι το «απίθανο συμβόλαιο» που έχουν υπογράψει οι Ελληνικές κυβερνήσεις με τους τραπεζίτες, το οποίο είναι αδύνατον να εκπληρωθεί από το σύνολο της κοινωνίας. Κάποιοι υποχρεωτικά πρέπει να αθετήσουν τα δάνειά τους και να δηλώσουν χρεοκοπία έτσι ώστε να βρουν οι υπόλοιποι τα αναγκαία χρήματα να αποπληρώσουν τους τόκους. Γι αυτό, ο Αριστοτέλης αναφώνησε: «το χρήμα δεν γεννάει απογόνους». Το χρήμα μας είπε ο μεγάλος φιλόσοφος, δεν είναι δημιούργημα της φύσης, αλλά του νόμου και αυτό επινοήθηκε για τη διευκόλυνση των συναλλαγών. Η *τοκογλυφία* είναι μισητή στην κοινωνία, επειδή το κέρδος προέρχεται από το ίδιο το χρήμα, πολλαπλασιάζεται από τον τόκο, και όχι από τη χρήση για την οποία προορίστηκε.²

Εντούτοις, η ιστορία της σύγχρονης Ελλάδος ξεκινάει μετά την επανάσταση του 1821, η οποία δεν σχετίζεται με τις φιλοσοφικές αρχές του Αριστοτέλη, αλλά ούτε με τις δημοκρατικές αρχές της αρχαίας Ελλάδος, όπου τα δημοσιονομικά θέματα συνιστούσαν ένα από πρώτα θέματα προς συζήτηση στην εκκλησία του δήμου. Η Ελλάδα, μετά τον επαναστατικό αγώνα ήταν σε χαώδη κατάσταση, ανοργάνωτη και ερειπωμένη με νοοτροπία και συνήθειες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της μακράς περιόδου της τουρκοκρατίας. Στα πρώτα του βήματα, το νέο κράτος είχε να αντιμετωπίσει μια άβυσσο στον οικονομικό τομέα. Η χώρα ήταν ένας σωρός ερειπίων, η ασφάλεια από ληστείες και πειρατείες απουσίαζε, τα ταμεία ήταν άδεια, ενώ η τραπεζική πίστη βρισκόταν στα χέρια των σαράφηδων και τοκογλύφων, που δάνειζαν με τόκο έως και 50% ! Εθνικό νόμισμα δεν υπήρχε και οι συναλλαγές γίνονταν κυρίως με τα γρόσια και τους παράδες.

Η οικονομική κατάσταση είχε ήδη επιδεινωθεί από τις αρχές του 1823 και η έκθεση της επιτροπής που είχε ορίσει η Β' Εθνοσυνέλευση του Άστρους (12 Απριλίου 1823) για να συντάξει έναν προϋπολογισμό απεικόνιζε την κρισιμότητα της κατάστασης.³ Τα έσοδα του 1^{ου} εξαμήνου του 1823 συνιστούσαν περίπου το 1/3 των δαπανών.* Η επιτροπή κατέληξε ότι είναι αδύνατον να ισοσκελιστεί ο προϋπολογισμός με εσωτερικό δανεισμό και προέτρεπε να γίνει πιο χρηστή διαχείριση και να αναζητηθούν πόροι στο εξωτερικό. Έτσι η προσωρινή κυβέρνηση Κουντουριώτη - Μαυροκορδάτου αποφάσισε να προσφύγει στην Αγγλία για την εξεύρεση δανείου. Τον Ιούνιο του 1823 εξουσιοδότησε τους Ορλάνδο και Λουριώτη να μεταβούν στο Λονδίνο, οι οποίοι τον Φεβρουάριο 1824 συνομολόγησαν το πρώτο από τα επονομασθέντα «δάνεια της ανεξαρτησίας.»

² Αριστοτέλης, Πολιτικά Α', 1258, β5.

³ Τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης ο ένοπλος απελευθερωτικός αγώνας συντηρούνταν από τα ελάχιστα έσοδα του κράτους. Φόροι δεν υπήρχαν, πλην της έκτακτης φορολογίας του κλήρου και μονών, που επέφερε μηδαμινές εισπράξεις. Τα έσοδα προέρχονταν κυρίως από τις συνεισφορές των φιλοπατρίδων και φιλελλήνων, τελωνιακούς δασμούς και από τη «λαφυραγωγία» των απελευθερωμένων περιοχών. Επίσης, έσοδα προέκυπταν από λύτρα, μέσω της εξαγοράς αιχμαλωτισθέντων ευπόρων Τούρκων και των χαρεμιών τους. Σημαντικά έσοδα θα μπορούσαν να προέλθουν από τα λάφυρα που άφηναν οι Τούρκοι, ιδίως από τις πειρατείες, αλλά θησαύριζαν κατεξοχήν οι караβοκέρηδες των νησιών, διότι δεν υπήρχε ένα κοινό ταμείο για τον αγώνα. Στις αρχές του 1823 η κατάσταση ήταν απελπιστική έτσι ώστε οι εθνικές ομολογίες συναλλάσσονταν μόνο στο 15% - 17% της ονομαστικής τους αξίας.

* Γιώργος Ρωμαίος, Η Ελλάδα των Δανείων και των Χρεοκοπιών, σελ. 23, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2012.

Μ' αυτό τον τρόπο ξεκίνησε η εξάρτηση της Ελλάδος από ξένο δανεισμό έχοντας ως ιερό σκοπό τη συνέχιση του επαναστατικού αγώνα για την ελευθερία και την ανεξαρτησία. Ωστόσο, ποτέ δεν ανέκτησε την ανεξαρτησία της από τα δεσμά της διεθνούς κεφαλαιαγοράς, διότι ήταν αδύνατο να εκπληρωθούν από τη φύση του οι όροι του «απίθανου συμβολαίου» που υπέγραφαν οι ελληνικές κυβερνήσεις με τους δανειστές, πόσο μάλλον όταν οι όροι είναι επαχθείς.

Όντως, οι όροι των «δανείων της ανεξαρτησίας» ήταν *επαχθείς* ή καλύτερα «*ληστρικοί*.»⁴ Το τελικό ποσό του 1^{ου} δανείου που έφθασε στην επαναστατική διοίκηση με καθυστερήσεις, ήταν μόλις 308.000 £ (38% του δανείου) ⁵ και ως εγγύηση για την αποπληρωμή του δανείου τέθηκαν από ελληνικής πλευράς τα δημόσια κτήματα και τα δημόσια έσοδα! Το παράξενο, το «*ληστρικό*» δάνειο χαιρετίστηκε στην Ελλάδα ως *πολιτική επιτυχία*. Είναι εύλογο να διερωτηθεί ο αναγνώστης, πως το 2^ο δάνειο των 2.000.000 £ που περιορίστηκε στο ποσό των 232.000 £ θα μπορούσε πολιτικώς να χαρακτηριστεί; Πως φθάνοντας καθ' οδό στην επαναστατική διοίκηση, *εξαερώθηκε*, χάνοντας το 88% της αξίας του; Ήτοι μετατράπηκε σε μικρότερο ποσό του πρώτου δανείου, αν και το δεύτερο είχε συναφθεί σε υπερδιπλάσια ονομαστική αξία. Πως έγινε αυτή η ταχυδακτυλουργία; Η ιστορία του «*πετσοκόμματος*» είναι μεγάλη και γλαφυρή, αλλά αληθινή.⁶

Με το οξύμωρο της πώλησης της δεύτερης φρεγάτας για να χρηματοδοτηθεί η πρώτη, η επαναστατική διοίκηση εγκαινίασε το *Ρονζι σχήμα* στη χρηματοοικονομία, πριν γεννηθεί ο Ρονζι και επήλθε η *πρώτη χρεοκοπία* το 1827, πριν ακόμα δημιουργεί επίσημα το Ελληνικό κράτος. Μέσα σ' αυτή τη φούρια ο Ιωάννης Καποδίστριας απεύθυνε έγκλιση στις «*αυλές*» αναζητώντας την εκ νέου δανειοδότηση, αλλά η απάντηση ήταν αρνητική και η χώρα βρέθηκε σε δεινή θέση.

Εντούτοις, παρ' όλη τη χαώδη κατάσταση που είχε να αντιμετωπίσει ο Καποδίστριας με την άφιξη του το 1828, είναι εντυπωσιακό ότι ο Κυβερνήτης αμέσως ασχολήθηκε με το θέμα της ανόρθωσης της ρημαγμένης οικονομίας και της κοπής εθνικού νομίσματος. Κατόρθωσε ότι για να μπει μια τάξη στην οικονομία, έπρεπε να αντικατασταθούν τα τουρκικά γρόσια ως μέσω συναλλαγών και ιδίως αισθάνθηκε πως το εθνικό νόμισμα είναι συνυφασμένο με την εθνική κυριαρχία και αξιοπρέπεια, πυλώνες που εκφράζουν την ανεξάρτητη υπόσταση του ελληνικού κράτους. Γνώριζε ότι το εθνικό νόμισμα αποτελούσε το κλειδί της σύστασης ενός ανεξάρτητου κράτους και οι αναμνήσεις ήταν ακόμη νωπές από τη πτώχευση της ελληνικής διοίκησης. Τώρα ο ίδιος έφερε και το βάρος της εξυπηρέτησης των «*ληστρικών*» δανείων της Επανάστασης.

⁴ Το πρώτο δάνειο που συνομολογήθηκε τον Φεβρουάριο του 1824 στο Λονδίνο ονομαστικής αξίας 800.000 £ είχε επιτόκιο 5%, προμήθεια 3%, ασφάλιστρα 1.5% και περίοδο αποπληρωμής 36 χρόνια. Το τελικό ποσό που έφθασε στην επαναστατική διοίκηση ήταν μόλις 308.000 λίρες! Το δάνειο είχε οριστεί στο 59% του ονομαστικού (472.000 £) και παρακρατήθηκαν 80.000 λίρες ως προκαταβολή τόκων δύο ετών, 16.000 £ για χρεολύσια και 2000 £ για προμήθεια. Τα υπόλοιπα σπαταλήθηκαν από τους διαπραγματευτές! Το δεύτερο δάνειο ανήρχετο στα 2.000.000 £ και η σύναψη έγινε στο Λονδίνο (25-1- 1825). Το καθαρό ποσό περιορίστηκε στις 816.000 £, αφού είχε οριστεί στο 55% του ονομαστικού, δηλαδή στις 1.100.000 £ και παρακρατήθηκαν 284.000 £ για προκαταβολή τόκων δύο ετών, χρεολύσια και προμήθεια. Τελικά, στη διοίκηση της επανάστασης έφθασε μόνο το ποσό των 232.000 £!!! Πηγή: Α. Ανδρεάδης (1939), Έργα II Μελέται επί της Συγχρόνου Ελληνικής Δημόσιας Οικονομίας, σελ. 306, Αθήνα.

⁵ Κατά τον Γ. Ρωμαιοί, Η Ελλάδα των Δανείων και των Χρεοκοπιών (2012), το ποσό εκτιμάται στις 298.000 £, σελ. 29.

⁶ Συνοπτικά, από το 2^ο δάνειο διατέθηκαν 212.000 £ για την αναχρηματοδότηση του πρώτου δανείου, 284.000 £ παρακρατήθηκαν για τόκους δύο ετών, χρεολύσια και προμήθεια, 77.000 £ για την αγορά όπλων και πυροβόλων, 160.000 £ για την παραγγελία 6 ατμοκίνητων πλοίων από τα οποία μόνο 3 έφθασαν στην Ελλάδα [ο «*Ερμής*», το «*Καρτερία*» και η «*Επιχείρηση*»] και 155.000 £ για τη ναυπήγηση δύο φρεγατών, εκ των οποίων μόνο η «*Ελλάς*» έφθασε στην Ελλάδα, η δεύτερη πωλήθηκε για να χρηματοδοτηθεί η πρώτη. Το υπόλοιπο ξοδεύτηκε σε μισθούς.

Χρήματα στο δημόσιο ταμείο δεν υπήρχαν. Έτσι, στις 2 Απριλίου 1828, με έγγραφό του ο Καποδίστριας προς το «Πανελλήνιον» ζήτησε να μελετηθεί το θέμα και να υποβληθεί σχετικό σχέδιο: «*Η κυβέρνηση, χωρίς να αμφιβάλει για τη χρηματική βοήθεια που θα δοθεί στην Ελλάδα από τη μεγαλοψυχία των συμμαχικών αυτών και οφείλοντας να τη διαχειριστεί με τον πιο επωφελή τρόπο για τις δημόσιες ανάγκες, θεωρεί από όλες τις ανάγκες πιο σημαντική και επείγουσα την ανάγκη για εθνικό νόμισμα... Είναι λοιπόν καλύτερο να αποφασίσουμε δίχως αναβολή γι αυτό και να φροντίσουμε για την ίδρυση νομισματοκοπείου... Ζητώ, λοιπόν, από το Πανελλήνιο να εκπονήσει σχέδιο μαζί με το σκεπτικό που θα το συνοδεύει.*»⁷ Το «Πανελλήνιον» υπέβαλε το σχέδιο ψηφίσματος, η εγκατάσταση του Νομισματοκοπείου έγινε στην Αίγινα και το πρώτο νόμισμα της σύγχρονης Ελλάδας, ο αργυρός « φοίνικας» κόπηκε στις 27 Ιουνίου 1829. Αξίζει να σημειωθεί η ιδιαίτερη σύμπτωση που το συνόδευε, ότι κόπηκε στην Αίγινα, όπου τον 7^ο αιώνα π. Χ. είχαν κοπεί τα πρώτα Ελληνικά νομίσματα της αρχαιότητας, οι «χελώνες».

Στις 20 Ιουλίου 1829, οι πρώτοι φοίνικες μοιράστηκαν στα μέλη της Εθνοσυνελεύσεως, και ήταν εμφανής η συγκίνηση των μελών στη θέα και στην αφή του εθνικού νομίσματος, που έδινε την αίσθηση πως η Ελλάδα ήταν πλέον ένα ανεξάρτητο κράτος. Ιδού, πως ο Καποδίστριας στην επιστολή προς την Δ' Εθνοσυνέλευση αιτιολόγησε την αναγκαιότητα εθνικού νομίσματος.⁸

Την ανάγκην ταύτην υπαγορεύουσιν η τιμή του Έθνους, το συμφέρον του Εθνικού Ταμείου και η ευκολία των συναλλαγμάτων, θεωρούμενη μάλιστα κατά τον ελάχιστον όρον της τιμής του νομίσματος, από την οποίαν εξαρτάται η κατά μέρος των πολιτών κατά πολύ λυσιτελής οικονομία. ... Είμαστε προηγουμένως βέβαιοι ότι θέλετε αισθανθή επίσης, ως και ημείς, την ανάγκην της κατασκευής Εθνικών νομισμάτων, και θέλετε προΐδει και τα εξ αυτών προσγενησομένα ουσιώδεις και μεγάλας ωφελείας εις την Επικράτειαν.

Οι αργυροί φοίνικες (κόπηκαν συνολικά 11.798)⁹ και όλα τα νομίσματα που κυκλοφόρησαν ως εθνικό νόμισμα του ελληνικού κράτους, σταμάτησε η κοπή τους μετά την άφιξη του Όθωνα και το Νομισματοκοπείο της Αίγινας έκλεισε με διάταγμα της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1833. Είναι εμφανές ότι οι Βαυαροί δεν είχαν καμία διάθεση να τιμήσουν τη μνήμη του Καποδίστρια, αλλά αντίθετα προσπάθησαν να εξαφανίσουν ότι είχε σχέση με την πολύπλευρη διακυβέρνηση και τη χρηστή διοίκηση του εξαιρετού αυτού πολιτικού άνδρα, ενός πραγματικού ευεργέτη της πατρίδος, που διακρίνονταν για τη σεμνότητα του ήθους, την αφιλοκέρδεια και τον ακέραιο χαρακτήρα.

Η νομισματική ιστορία της περιόδου του Καποδίστρια περιλαμβάνει και τις προσπάθειες της έκδοσης χαρτονομίσματος μέσω της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας για τις επείγουσες πληρωμές του κράτους. Τόσο οξύ ήταν το ταμειακό πρόβλημα, που ο ίδιος ο Καποδίστριας έβαζε χρήματα από τον προσωπικό του λογαριασμό για κάλυψη των δαπανών. Εν μέσω δυσπραγίας, τον Ιούνιο 1830 ο Κυβερνήτης αποφάσισε να χρηματοδοτήσει τις δαπάνες του προϋπολογισμού με την έκδοση χαρτονομίσματος, αιτιολογώντας την έκτατη πράξη ως εξής :«*Χρεωστούντες να εξεύρωμεν τον τρόπον να θεραπεύσωμεν την ανάγκην ταύτην (την ταμειακή), χωρίς να επιφορτίσωμεν με νέους φόρους την γεωργίαν και το εμπόριον, τα οποία οφείλομεν να αναζωογονήσωμεν, ως παθόντα εκ της παρελθούσης ανωμαλίας· θεωρούντες την ανάγκην του να μεταχειρισθώμεν εις την περίστασιν ταύτην και προς θεραπείαν των εκ της ελλείψεως αποτελεσμάτων το εις τα άλλα έθνη παραδεδεγμένον χαρτονόμισμα και συνάμα να ασφαλίσωμεν την υπόληψιν αυτού*».¹⁰

⁷ Επιστολή Ιωάννη Καποδίστρια προς το Πανελλήνιο, Αίγινα, 2 Απριλίου 1828, ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ, Ιωάννης Καποδίστριας, Μέρος Β', σελ.18, National Geographic, Αθήνα 2013.

⁸ Τζαμάλης Αναστάσιος, *Τα νομίσματα της Νεώτερης Ελλάδας (1828-1979)*, σελ. 110, Αθήνα 1980.

⁹ Οι Φοίνικες του Καποδίστρια: το πρώτο νόμισμα του νεώτερου ελληνικού κράτους, Λύκειο Βαρβακείου, 2013

¹⁰ Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος έτους 1831, Ψήφισμα ΚΖ'/17 Ιουνίου 1831.

Από την ανωτέρω δήλωση του Καποδίστρια προκύπτει ότι ο Κυβερνήτης προσπάθησε με το ψήφισμα του Ιουνίου 1831, να εισαγάγει το «χαρτονόμισμα» και όχι το «τραπεζογραμμάτιο» για να θεραπεύσει τις ταμειακές ανάγκες της κυβέρνησης. Κι αυτό, διότι μόνο το χαρτονόμισμα που εκδίδεται απ' ευθείας από το κράτος, δεν επιφορτίζει με νέους φόρους τη γεωργία και το εμπόριο και εν γένει την οικονομική δραστηριότητα, αλλά την *αναζωογονεί*. Αντιθέτως, το τραπεζογραμμάτιο εκδίδεται από τις τράπεζες και η ύπαρξή του σε κυκλοφορία οφείλεται σε δάνεια με επιβάρυνση τόκων, οι οποίοι εξ ανάγκης πρέπει να καλυφτούν με νέους φόρους. Γι αυτό, η κατάσταση είναι φοβερή όταν οι κυβερνήσεις στην προσπάθεια να αυξήσουν τον εθνικό πλούτο, πρέπει να χρεωθούν και να υποστούν τοκογλυφικές επιβαρύνσεις. Κι αυτή η πρακτική μετατράπηκε σε φρίκη στη σημερινή εποχή, με την υφαρπαγή των αποθεματικών των ταμείων για πληρωμές τόκων και χρεολυσίων, για να παραμείνει η χώρα *πάση θυσία* στη ζώνη του ευρώ!¹¹

Όπως βλέπουμε, σε μία μακρινότερη εποχή, ο πρώτος Κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους αντιμετώπιζε το ίδιο πρόβλημα : της έλλειψης ταμιακών διαθεσίμων για την πληρωμή των κρατικών δαπανών και τη χρηματοδότηση της οικονομικής δραστηριότητας. Έτσι, σε αρμονία με το γνωμικό « πενία τέχνας κατεργάζεται» έγινε η σύλληψη της ιδέας της δημιουργίας του «χαρτονομίσματος», που επρόκειτο να κυκλοφορήσει για λογαριασμό του κράτους και όχι για λογαριασμό της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας.¹² Η Τράπεζα όμως ήταν ιδιωτική στη μετοχική της βάση και απαιτείτο η συνδρομή ξένων κεφαλαίων για να ανδρωθεί. Το κράτος με άδεια τα ταμεία αδυνατούσε να συνεισφέρει και για να αντληθούν κεφάλαια, οι μέτοχοι ως δέλεαρ ελάμβαναν 8% σε ετήσια βάση επί των χρημάτων που τοποθετούσαν και είχαν το δικαίωμα να αποσύρουν τα κεφάλαια τους, μετά την πάροδο ενός έτους. Ως συνέπεια, αντιμετώπισε προβλήματα ανάπτυξης των τραπεζικών εργασιών της, αλλά στο σύντομο βίο της (έκλεισε το 1834 με απόφαση της Αντιβασιλείας) συνεισφερε στην ανασύσταση του τόπου.

Το βαρυσήμαντο ερώτημα είναι γιατί μετά την αρχική επιτυχία της άντλησης κεφαλαίων για την ενδυνάμωση του μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας - μετά την Δ' Εθνοσυνέλευση στο Άργος - η εισροή κεφαλαίων καθηλώθηκε και τα πρώτα κρούσματα απόσυρσης εμφανίσθηκαν; Η Τράπεζα συστάθηκε ως οιοει *Κρατική Τράπεζα (Banque d'Etat)* με την προσδοκία ότι κεφάλαια θα εισέρρεαν από πατριωτισμό στο κενό δημόσιο ταμείο για να ανακουφιστούν επείγουσες και πολλές ανάγκες του ερειπωμένου τόπου. Και τι άλλο, εκτός του πατριωτισμού, διερωτάται ο Ιωάννης Βαλαωρίτης, θα μπορούσε να προτρέψει τα κεφάλαια κατά την τρικυμιάδη εκείνη εποχή για να συμμετέχουν στην ίδρυση αυτού του είδους Τράπεζας;¹³

¹¹ Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε πρόσφατο δελτίο (Greece: Transactions with the Fund, until March 31 2015) γνωστοποιεί ότι η Ελλάδα πλήρωσε σε τόκους και επιβαρύνσεις 2.646 δις SDRs σε συνολικό κεφάλαιο δανεισμού ύψους 27.766 δις SDRs, ήτοι με επιβάρυνση τόκου 9.53% , από τον Μάιο του 2010 έως την 31^η Μαρτίου 2015!

¹² Η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα ιδρύθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 1828 στην Αίγινα, με τη βοήθεια του Ελβετού φιλέλληνα τραπεζίτη Ευνάρδου, φίλου του Καποδίστρια. Ο κύριος 'μοχλός' ήταν ο Γ. Σταύρος (πρώην ταμίας του Εκτελεστικού και σύμβουλος του Κυβερνήτη). Ήταν το πρώτο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα του νεοελληνικού κράτους και ασκούσε αρμοδιότητες του υπουργείου οικονομικών, παράλληλα με τις τραπεζικές εργασίες. Είχε την ευθύνη της έκδοσης χαρτονομίσματος και εκτύπωσε χαρτονομίσματα των 5,10,50, και 100 φoinίκων συνολικής αξίας 500.000 (από 3.000.000). Το Δημόσιο Ταμείο όφειλε να καταβάλλει τις πληρωμές προς τους δικαιούχους, κατά το 1/3 σε χαρτονομίσματα και κατά 2/3 σε νομίσματα. Η συνεισφορά της υπήρξε σημαντική στην ανασύσταση του στρατού και στόλου, οργάνωση της διοίκησης και ενίσχυσε τη γεωργία με τη χρηματοδότηση γεωπονικών έργων.

¹³ Ιωάννης Βαλαωρίτης, Ιστορία της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος (1842-1902), σελ. 2, Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Τη φιλοπατρία επικαλέστηκε και ο Κυβερνήτης παροτρύνοντας τους ευκατάστατους έλληνες για καταθέσεις προς την Τράπεζα αναθέτοντας τη διεύθυνση στον Πρόβουλο του επί της οικονομίας τμήματος του Πανελληνίου. Αν και οι οικονομικές περιστάσεις ήταν μίζερες, ο φιλελληνισμός των ξένων και ο πατριωτισμός των ελλήνων υπερτερούσαν αυτές τις δυσχέρειες. Μάλιστα, πρώτος ο Κυβερνήτης και οι περί αυτού οικείοι έδωσαν το παράδειγμα με τη συνδρομή τους στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας. Επίσης, συμμετείχαν και ο βασιλιάς της Βαυαρίας Λουδοβίκος, ο τραπεζίτης Εϋνάργος και άλλοι φιλέλληνες, ακόμη και ονόματα στρατηγών, όπως ο Κολοκοτρώνης και συμπλήρωναν το κατάλογο των μετόχων ευπατρίδεις έλληνες, άλλοι από το περίσσευμα και άλλοι από το υστέρημά τους.¹⁴ Τα κατατεθέντα κεφάλαια ανήλθαν σε 2.034.660 τουρκικά γρόσια σύμφωνα με την κατάσταση που υπέβαλε ο Καποδίστριας στην Δ' Εθνοσυνέλευση, η οποία επικύρωσε το *ψήφισμα* θέσπισης της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας.¹⁵

Πως λοιπόν πήγαν τόσο στραβά οι εργασίες της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας με τόσα τρανταχτά ονόματα, επιφανείς πολιτικούς και τραπεζίτες και έμπειρους διαχειριστές, έτσι ώστε στα μέσα του 1830, οι εναπομείναντες μέτοχοι τραβούσαν άρον άρον τα κεφαλαία τους; Μήπως ισχύει η κοινότοπος επεξήγηση των εγχειριδίων « της αποτυχίας της να εμπνεύσει την αναγκαία εμπιστοσύνη γιατί το κράτος απορροφούσε όλα της τα κεφάλαια σε μη παραγωγικούς σκοπούς;» Ή μήπως όταν πρόκειται περί χρημάτων ο θερμότερος και ο αγνότερος πατριωτισμός δεν δύναται να εκπληρώσει το μοχλό της εμπιστοσύνης με τον οποίο και μόνο μετακινούνται και έλκονται τα μεγάλα κεφάλαια, που θρυμματίστηκε με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830;

Είναι αξιοσημείωτο ότι μετά τριάντα χρόνια το όραμα του Καποδίστρια το ακολούθησε ο Abraham Lincoln το 1861, ως Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών στη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου. Ο Lincoln εξέδωσε τα *Greenbacks*, τα χαρτονομίσματα των Ηνωμένων Πολιτειών, απευθείας από το κράτος για να χρηματοδοτήσει χωρίς δάνεια τις αυξημένες δημόσιες δαπάνες και τον στρατό και οδήγησε τη χώρα του επιτυχώς διαμέσου της μεγαλύτερης συνταγματικής, στρατιωτικής και ηθικής κρίσης στην ιστορία της. Η στάση του υπέρ της έκδοσης του εθνικού νομίσματος υπήρξε απaráμιλλος και την υπογραμμίζει το εδάφιο που ακολουθεί: « Το προνόμιο της δημιουργίας και της έκδοσης του χρήματος δεν είναι μόνο το υπέρτατο δικαίωμα της κυβέρνησης, αλλά αποτελεί και τη μεγαλύτερη δημιουργική της ευκαιρία και οι φορολογούμενοι θα εξοικονομήσουν τεράστια ποσά από τόκους, προεξοφλήσεις οφειλών και επιβαρύνσεις συναλλαγών. Το χρήμα θα σταματήσει πλέον να είναι ο άρχοντας και θα γίνει ο υπηρέτης της ανθρωπότητας. Η Δημοκρατία θα υψωθεί υπεράνω του χρήματος.»* Η μοίρα όμως επιφύλασσε άλλη τύχη για τις μεγάλες πολιτικές προσωπικότητες του Καποδίστρια και του Lincoln.

Η τυραννία της αποπληρωμής του χρέους έφτασε στο απόγειό της, με τη σύσταση του Βασιλείου της Ελλάδος και το όνειρο για μια Δημοκρατική Ελλάδα το διαδέχεται η Μοναρχία.

*Abraham Lincoln's Monetary Policy, Απόσπασμα από Έγγραφο της Γερουσίας, αριθμός 23, σελ. 91, 1865.

¹⁴ Νύση Μεταχά Μεσσηνέζη, Γεώργιος Σταύρος και Εθνική Τράπεζα, σελ. 112, Αθήνα 1956.

¹⁵ Η Δ' Εθνοσυνέλευση έγινε στο Άργος από τις 11 Ιουλίου έως τις 6 Αυγούστου 1829 και συμμετείχαν 236 πληρεξούσιοι από όλη την Ελλάδα, για πρώτη φορά εκλεγμένοι από άμεση ψηφοφορία στις εκλογές του 1829. Σ' αυτή εγκρίθηκε η πολιτική του Καποδίστρια και συστάθηκε Γερουσία με 27 γερουσιαστές σε αντικατάσταση του συμβουλευτικού σώματος του Πανελληνίου, που είχε ιδρυθεί με την άφιξη του Κυβερνήτη το 1828. Ελήφθησαν σημαντικές αποφάσεις σχετικά με τη λειτουργία του κράτους που περιγράφηκαν σε 13 ψήφισματα. Ενδεικτικά αναφέρονται, η έκδοση του εθνικού νομίσματος, του φοίνικα, η θέσπιση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας, η απαγόρευση εξαγωγής αρχαιοτήτων από την Ελλάδα και νόμος για την εκδίκαση υποθέσεων στα δικαστήρια.

Με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830, που υπέγραψαν οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία), *Ηγεμών Αρχών* της Ελλάδος ορίστηκε ο Λεοπόλδος του Σαξ Κόμπουργκ, ο οποίος αρνήθηκε τον ελληνικό θρόνο και στη θέση του ορίστηκε ο 17χρονος Πρίγκιπας της Βαυαρίας, Όθων- Φρειδερίκος- Λουδοβίκος. Με πλήρες όνομα, Όττο Φρίντριχ Λούντβιχ φον Βίττελσμπαχ, ο βασιλιάς «άνευ της βουλήσεως του ελληνικού λαού» έρχεται, συνοδευόμενος από πολυμελή τακτικό βαυαρικό στρατό και τριμελή Αντιβασιλεία Βαυαρών.

Την έλευση του Όθωνα στην Ελλάδα στις 25 Ιανουαρίου 1833, την συνοδεύει δάνειο 60 εκατ. φράγκων, που συνάφθηκε από τις εγγυήτριες δυνάμεις και τη Βαυαρία στο όνομα του «ανεξάρτητου» Βασιλείου της Ελλάδος. Δέον να επισημανθεί ότι οι προστάτιδες δυνάμεις ενώ *αρνήθηκαν επίμονα* κάθε δανειακή διευκόλυνση στον Κυβερνήτη της Ελληνικής Πολιτείας Ιωάννη Καποδίστρια, τώρα *γενναιόδωρα* χορηγούν 60.000.000 ff¹⁶ για την εγκαθίδρυση της Βασιλικής Μοναρχίας, που κατοχύρωνε την εξάρτηση και τη διασφάλιση της αποπληρωμής των δανείων.

Η Αντιβασιλεία είχε επίσης αναλάβει και το βάρος της εξυπηρέτησης των «ληστρικών» δανείων του επαναστατικού αγώνα. Πόροι για την αποπληρωμή των δανείων δεν υπήρχαν αφού τα όσα ποσά εκταμιεύτηκαν δεν αξιοποιήθηκαν για επενδύσεις υποδομής της κατεστραμμένης ελληνικής οικονομίας. Ένα μεγάλο μέρος κατασπαταλήθηκε από την Αντιβασιλεία σε μισθούς και οδοιπορικά της Αντιβασιλείας, για τη μισθοδοσία και τη μεταφορά του βαυαρικού στρατού, σε πολιτικά ρουσφέτια και εξανέμιση στα λούσα του παλατιού. Ένα άλλο, σε αποζημιώσεις στην Τουρκία για την εξαγορά ελληνικών περιοχών, ενώ οι τόκοι που απαιτείτο να καταβάλλονται στους δανειστές ανέρχονταν στο ήμισυ σχεδόν των εσόδων του κράτους ετησίως. Ως αποτέλεσμα, επεβλήθησαν σκληρά μέτρα λιτότητας προκαλώντας μεγάλη δυσανεξία στο λαό.¹⁷

Τα μέτρα όμως δεν απέδωσαν σε μια ήδη αδύναμη οικονομία και το καλοκαίρι του 1843 η κυβέρνηση ενημερώνει τους δανειστές ότι αδυνατεί να πληρώσει τη δόση του χρέους και ζητά νέο δάνειο. Οι εγγυήτριες δυνάμεις αρνούνται, εκτός και εάν δεχθεί να υπογραφεί Μνημόνιο. Έτσι γεννήθηκε η Επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843, η οποία οδήγησε στην παραχώρηση Συντάγματος και θεωρητικά άλλαξε το πολιτειακό σκηνικό από *Βασιλική Μοναρχία* σε *Συνταγματική Μοναρχία*. Ακολούθως η χώρα κήρυξε στάση πληρωμών προς τους δανειστές της, διότι ήταν αδύνατον να εκπληρωθεί το «απίθανο συμβόλαιο» παρά τα μέτρα λιτότητας. Έτσι, επέρχεται η 2^η χρεοκοπία και η χώρα βρέθηκε πολύ φτωχότερη από την ημέρα που σύνταψε το δάνειο αφού το χρέος είχε ανέλθει λόγω του ανατοκισμού των τόκων στα 90 εκατ. ff από 60 εκατ. ff και τα μέτρα οδήγησαν σε μακροχρόνια ύφεση και στην εξαθλίωση μεγάλου μέρους της κοινωνίας.

¹⁶ Το δάνειο των 60.000.000 γαλλικών φράγκων του Όθωνα (1833) ορίστηκε στο 95% του ονομαστικού (57 εκατ. ff) και θα καταβάλλονταν σε τρεις δόσεις. Ωστόσο, η 3^η δόση των 20.000.000 ff ουδέποτε καταβλήθηκε στην Ελλάδα, αλλά παρακρατήθηκε από τους πιστωτές για την εξυπηρέτηση του δανείου. Από τις υπόλοιπες δύο δόσεις (40 εκατ. ff) που θα εκταμιεύονταν σύμφωνα με τις ανάγκες του Βασιλείου, τα 35 εκατ. ff, αντί να χρησιμοποιηθούν για την ανοικοδόμηση της χώρας, τα χρήματα σπαταλήθηκαν από την Αντιβασιλεία και σε έξοδα του Βαυαρικού στρατού και, σε αποζημιώσεις στην Τουρκία για την εξαγορά των περιοχών της Αττικής, Εύβοιας και Φθιώτιδας.

¹⁷ Τα μέτρα λιτότητας περιελάμβαναν, α) απόλυση του 1/3 των δημοσίων υπαλλήλων, β) μείωση 20% των μισθών όσων παρέμειναν, γ) παύση πληρωμής των συντάξεων, (εκείνη την εποχή συντάξεις δεν δίνονταν στο σύνολο του πληθυσμού, αλλά σε ορισμένες κατηγορίες), δ) κατάργηση όλων των υγειονομικών υπηρεσιών του κράτους, ε) κατάργηση όλων των διπλωματικών αποστολών στο εξωτερικό, ζ) απόλυση όλων των μηχανικών του δημοσίου και παύση των δημόσιων έργων, η) μείωση 60% των στρατιωτικών δαπανών που περιλάμβανε και μείωση του αριθμού και του μισθού και αντί για μισθό οι αξιωματικοί έπαιρναν χωράφια. θ) αύξηση των φόρων και δασμών, ι) επιβολή προκαταβολής στο φόρο εισοδήματος και της «δεκάτης», που ήταν ο φόρος της αγροτικής παραγωγής, και κ) νομιμοποίηση όλων των αυθαιρέτων κτισμάτων και καταπατημένων γαιών με την πληρωμή προστίμου.

Ο αναγνώστης εύκολα θα διαπιστώσει την εστία του προβλήματος του παρελθόντος και του παρόντος του ελληνικού οικονομικού φαινομένου: τη συνεχή εξάρτηση της Ελλάδος - ευθύς αμέσως μετά τον επαναστατικό αγώνα- και εν συνεχεία ως «ανεξάρτητο» κράτος, μέχρι και σήμερα από *ληστρικά* δάνεια αλλότριων δυνάμεων υπό μορφή σωτηρίας. Όμως, τα συμβόλαια δανείων είναι απίθανο να εκπληρωθούν σε ένα νομισματικό σύστημα που το χρήμα γεννιέται από το χρέος και αυξάνεται με τον ανατοκισμό του τόκου. Επίσης, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα οικονομικά προβλήματα είναι κυκλικά και επαναλαμβανόμενα, διότι η ανθρώπινη φύση δεν αλλάζει. Γι αυτό, το σκηνικό των συνθηκών χρεοκοπίας της Ελλάδος είναι πανομοιότυπο.

Η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα δεν ευδοκίμησε λόγω της ουσιαστικής καθαιρέσης του Καποδίστρια από την εξουσία με το *Πρωτόκολλο του Λονδίνου* που όριζε Πολίτευμα της Ελλάδος την Κληρονομική Μοναρχία. Έτσι επήλθε η αλλαγή του Πολιτεύματος, χωρίς τη βούληση του ελληνικού λαού, από Ελληνική Πολιτεία σε Βασιλική Μοναρχία - σε αρμονία με τα δεσποτικά καθεστώτα της Ευρώπης. Επιπροσθέτως, ο Ιωάννης Καποδίστριας έπρεπε να καθαιρεθεί από την εξουσία, διότι παρέκαμψε την έκδοση του χρήματος μέσω δανεισμού και αυτό υπονόμεινε το Αγγλοσαξονικό μοντέλο που έχει ως υπόβαθρο τις ιδεολογικές αρχές του φιλελευθερισμού. Αρχές, οι οποίες *εκθειάζουν* τη θεωρία του ατομικού συμφέροντος όπως τις διατύπωσε ο Adam Smith στον *Πλούτο των Εθνών*, που έρχονται σε μετωπική σύγκρουση με τις αρχές του κοινωνικού συμφέροντος που πρόσβεινε η πολιτική του *ευπατρίδη* Καποδίστρια. Η πολιτική του *απελευθέρωσε* την Ελλάδα από τα δεσμά της υποτελείας και της εξάρτησης της ανασυγκρότησης της χώρας και της ανάπτυξης της ρημαγμένης οικονομίας με χρηματοδότηση από εξωτερικό δανεισμό.

Από μια άλλη οπτική γωνία, η ρηξικέλευθος νομισματική πολιτική του Καποδίστρια στην ουσία ξήλωνε τον ακρογωνιαίο λίθο του μοντέλου, την ξακουστή Τράπεζα της Αγγλίας. Τη φημισμένη Κεντρική Τράπεζα, που ευκρινώς αναφέρει στο καταστατικό της ότι «επωφελείται του τόκου σε όλα τα χρήματα που δημιουργεί από το τίποτε» μέσω δανεισμού, με βάση το σύστημα των κλασματικών αποθεματικών. Έτσι το νομισματικό σύστημα που *οραματίστηκε* ο Καποδίστριας με το *φοίνικα* να έχει στη μια όψη την *Ελληνική Πολιτεία* και από την άλλη το όνομα του *Κυβερνήτη* με ημερομηνία 1828, για να θυμίζει την αναγέννηση του Έθνους, ήταν *ανάθεμα* για τις μεγάλες δυνάμεις. Το «πουλάκι» είχε βγει από το κλουβί, είχε απελευθερωθεί, με το χαρτονόμισμα που το εξέδιδε απ' ευθείας το ίδιο το κράτος, ελεύθερο από χρέος, χωρίς την υποχρέωση επιστροφής κεφαλαίου και τόκου σε τραπεζίτες. Τα τραπέζια είχαν αναποδογυρίσει και οι δανειστές δεν είχαν, όχι μόνο μέρος για να φάνε, αλλά και καρέκλες για να κάτσουν.

Η ηγεμονική θέση της Αγγλίας στην εποχή του Καποδίστρια έχει αντικατασταθεί στη σημερινή εποχή από την ηγεμονία της Γερμανίας στην Ευρωζώνη, όπου η Ελλάδα πνιγμένη στα χρέη έχει μετατραπεί σε κλοτσοσκούφι των διεθνών δανειστών για άλλη μια φορά. Η χώρα μας βρίσκεται στη δύνη μιας νέας *de jure* χρεοκοπίας, γιατί η πολιτική ηγεσία δεν έχει διδαχθεί από την ιστορία. Το σύστημα της δημιουργίας του Χρήματος από το Χρέος διατηρήθηκε και η φύση του λαού παρέμεινε αμετάβλητη, εθισμένη στα δάνεια και στις δόσεις, με τη φράση «να πάρουμε τη δόση» στα χείλη του καθενός και μετά «έχει ο Θεός» κάπως «θα τα βολέψουμε». Το βόλεμα ιστορικά σήμαινε νέα δάνεια. Μ' αυτή τη συμπεριφορά και τρόπο σκέψης η Ελλάδα βάδιζε από χρεοκοπία σε χρεοκοπία με το αλησμόνητο του Τρικούπη «*Κύριοι, δυστυχώς επτωχεύσαμεν!*» Όμως συνεχίζουμε εις μάτην, διότι το «απίθανο συμβόλαιο» είναι αδύνατον να εκπληρωθεί.